

Stockholms Handelskammare

Finansdepartementet

Dnr: Fi2016/04014/K

103 33 Stockholm

HK dnr Reepalu 2016-0147

Regeringskansliet per e-post:
fi.registrator@regeringskansliet.se

Stockholm den 15 februari 2017

Remissyttrande avseende Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78)

Inledning

Stockholms Handelskammare tackar för möjligheten att svara på remissen Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78).

Stockholms Handelskammare avstyrker utredningens förslag i sin helhet och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs remissvar, med följande tillägg.

Så skapar vinstreglering ineffektivitet och hindrar innovationer

Utredningen föreslår att en juridisk person med tillstånd att ta emot offentliga medel högst får ha ett visst rörelseresultat, baserat på operativt kapital.

Utredningen konstaterar att *"konkurrens mellan vinstsyftande producenter ofta leder till effektivitetshöjande och produktutvecklande innovationer"*. Därför riskerar en vinstreglering, oavsett bransch, att leda till att de mest innovativa och effektiva företagen lämnar marknaden. Den leder också till att befintliga och nya företag på marknaden får svårigheter med finansiering, investeringar och utveckling av verksamheten. Vidare minskar vinstreglering incitamenten för nya aktörer att ta sig in på den reglerade marknaden, vilket leder till minskad konkurrens. På längre sikt leder det till uteblivna innovationer och effektiviseringar som annars hade kommit till stånd.

Dessutom löser inte vinstreglering kvalitetsbrister inom vare sig privat eller offentligt driven välfärdsverksamhet. De offentliga finansierarna av välfärdstjänster har ett stort och viktigt ansvar för tillsynen av tjänsternas kvalitet och tillgänglighet oavsett huvudman. I dag ser vi flera kommuner som öppet behandlar vinstdrivande och icke vinstdrivande aktörer olika. Bland annat skriver Stockholms Stad i sin budget för 2017 att man aktivt ska "arbeta för att främja icke-vinstdrivande verksamheter". I stället bör det offentliga utföra objektiv kvalitetsuppföljning oavsett huvudman, vars resultat också ska vara enkelt tillgängliga för medborgarna. Hårdare sanktioner för utförare som inte håller kvalitetskraven bör också övervägas.

Utredningens förslag leder till att utbudet av privata välfärdstjänster kommer att minska. Därför skulle utredningens förslag i praktiken kraftigt påverka möjligheten för medborgarna att välja skola, vårdgivare eller omsorg negativt.

Denna försämring står i motsats till medborgarnas efterfrågan. Stockholms Handelskammare sammanställde i analysen Stärk stockholmarnas valfrihet (Rapport 2016:03) offentlig statistik från Socialstyrelsen om äldre inom privat respektive offentlig omsorg. Den visar att äldre som får omsorg från privata aktörer överlag är mer nöjda med sin hemtjänst och sitt äldreboende jämfört med de som får omsorg av kommunen. De äldre i privat omsorg upplever bland annat större möjligheter att påverka sin egen tillvaro och bättre interaktion med personalen.

Viljan från medborgarna att ha möjlighet att välja utförare gäller inte bara äldreomsorg. I en undersökning från Demoskop från år 2014 svarade mer än 80 procent av respondenterna att valfriheten i vård och omsorg är viktig, och en majoritet ansåg också att kvaliteten i vården blir bättre om medborgarna själva får välja vårdgivare.

Välfärdssektorn - en av huvudstadsregionens största branscher

Uppemot 100 000 arbetstillfällen i Stockholms län och Uppsala län finns inom den privata välfärdssektorn. Det gör de privata välfärdsföretagen till en av huvudstadsregionens största branscher sett till antalet anställda. Antalet elever, patienter och äldre som skulle påverkas av utredningens förslag i verksamheterna är långt större.

Enligt SCB köpte kommunerna och landstinget i Stockholms län år 2015 in tjänster från andra aktörer än offentliga för 23 procent av bruttokostnaden. Att hindra eller kraftigt försvåra för välfärdsföretag att verka skulle alltså påverka invånarna, företagarna och de anställda i privat välfärdssektor i huvudstadsområdet i mycket hög omfattning.

Välfärdssektorn och personalförsörjningen

Undersökningen Jobbhälsobarometern från Sveriges Företagshälsa och Svenskt Kvalitetsindex visar att fler av de anställda inom privat vård och omsorg är i nöjda med sin arbetsgivare (59 procent) jämfört med de anställda inom kommun och landsting (40 procent respektive 42 procent). Dessutom anser fler anställda inom privat vård och omsorg att de har möjlighet att påverka hur arbetet ska utföras jämfört med de anställda inom offentligt producerad vård och omsorg. Enligt statistik från SCB är sjukfrånvaron för anställda lägre inom privat hälso- och sjukvård, äldreomsorg och verksamhet för personer med funktionsnedsättning än inom motsvarande offentliga verksamheter.

Välfärdssektorn har stora personalbehov redan i dag, inte minst i storstadsregionerna. En undersökning från SCB från februari 2017 visar att sex av tio av de sjuksköterskeutbildade som inte arbetar som sjuksköterskor skulle kunna tänka sig att återvända till yrket om man fick större möjlighet att styra över arbetssituationen. Utredningens förslag skulle leda till en större

andel offentligproducerad vård där möjligheten att påverka sin arbetsituation är mindre enligt de anställda själva.

Utredningen beaktar inte förslagets påverkan på välfärdssektorns långsiktiga behov av kompetensförsörjning. Stockholms Handelskammare gör bedömningen att förslagen utgör ett stort hot mot en av huvudstadsregionens största branscher, som både de anställda i välfärdsföretagen och medborgarna är nöjdare med än de offentligproducerade motsvarigheterna. Vi bedömer också att förslagen ytterligare skulle förvärra personalbristen inom välfärdssektorn på kort sikt och försvåra hela välfärdssektorns kompetensförsörjnings på längre sikt, vilket riskerar att försämra kvaliteten och tillgängligheten till välfärdstjänster för medborgarna.

Den privata välfärdssektorns innovationskraft

Den privata välfärdssektorn står i dag för en stor del av innovationskraften inom välfärdssektorn. Stockholms Handelskammare har i rapporten Välfärdsföretagens innovationer förbättrar våra liv (Rapport 2017:02) pekat på ett antal innovationer inom skola, vård och omsorg som ökar tillgängligheten till vård, individanpassar äldreomsorgen eller höjer kvaliteten i förskolan.

Rapporten pekar på att digitaliseringens möjligheter oftare utnyttjas på ett innovativt sätt bland de privata utförarna, vilket är en av förklaringarna till att de kan öka kvaliteten och nöjdheten hos medborgarna till samma eller lägre kostnad jämfört med offentliga utförare. Företagens egna FoU-avdelningar, till exempel inom välfärdssektorn, kan fungera som en tillgång för offentlig sektor. Denna tillgång är starkt hotad om utredningens förslag blir verklighet.

I huvudstadsregionen finns en grogrund för företagande baserat på medicinsk forskning, men också forskning inom till exempel IT, pedagogik eller omvårdnad. För att denna forskning också ska leda till företagande krävs rimliga näringspolitiska villkor för att kunna skapa arbetstillfällen och exportintäkter. Detta har också regeringen uppmärksammat, och beslutade i juni 2016 om att ta fram en modell för att få fram nya tillväxtskapande företag baserade på livsvetenskaper. Förslagen i utredningen går stick i stäv med möjligheterna till nya företag för regionen och landet.

Utredningen konstaterar att den ideella sektorn genom tiderna har bidragit till innovation inom välfärdssektorn:

”Idéburna aktörer har historiskt sett även bidragit till innovation genom att tillhandahålla nya former av välfärdstjänster innan de kommit att i större skala utföras av offentliga aktörer.”

Trots detta drabbar utredningens förslag att reglera vinsten på operativt kapital också många av de ideellt drivna välfärdsverksamheterna, eftersom deras överskott måste hålla sig under vinsttaket, även om överskottet är ämnat att återinvesteras i verksamheten.

Den privata välfärdssektorn viktig för kvinnligt företagande

Den privata välfärdssektorn uppvisar en betydligt högre andel kvinnor som företagsledare än andra branscher. Över hälften av vd:arna i aktiebolag eller enskilda företagare inom välfärdssektorn är kvinnor, att jämföra med 28 procent för näringslivet i stort. Dessutom är andelen kvinnor som arbetar inom privat vård och omsorg 75 procent. Vinstregleringen som i praktiken belägger en stor andel av välfärdssektorns företag med yrkesförbud skulle vid sidan av de övriga problemen med näringsfrihet, medborgarnas valfrihet och kompetensförsörjning också vara en stor hämsko för många av landets kvinnliga företagare. För en regering som i andra sammanhang säger sig ha höga ambitioner på det jämställdhetspolitiska området framstår det som märkligt att kraftigt försvåra företagande just inom en av de sektorer där kvinnligt företagande är vanligast.

De föreslagna åtgärderna påverkar också kvinnliga småföretagsledare i särskilt hög utsträckning. Av samtliga vård- och omsorgsföretag som leds av en kvinna har 90 procent färre än tio anställda. Dessutom skulle utredningens förslag troligen drabba mindre företag hårdare än större, eftersom större företag har större möjligheter att öka det operativa kapitalet och därmed den tillåtna rörelsemarginalen, till exempel genom köp av fastigheter.

Välfärdssektorn en potentiellt stor exportnäring

Sverige har en framgångsrik historia av viktiga exportbranscher som vuxit fram i samspel mellan privat och offentlig sektor. Den svenska telekomindustrin och läkemedelsindustrin kan tjäna som två exempel, där behov från den offentliga sektorn mötts av den privata sektorn, vars produkter på sikt utgjort en del av stommen i den svenska exporten.

Svensk export av vårdtjänster ligger i dag på en låg nivå, jämfört med andra OECD-länders. Med ökad medellivslängd i världen, växande global medelklass och stigande medelinkomster bedöms den globala efterfrågan på välfärdstjänster öka.

Digitaliseringen skapar möjligheter att producera tjänster oberoende av var kunderna finns fysiskt. Med Sveriges höga internationella förtroende och hittills framgångsrika och innovativa välfärdssektor har sektorn på sikt potential att bli internationellt ledande. Det gäller inom e-hälsovård, men också inom till exempel diabetesbehandling och hjärtsjukvård bör Sverige ha komparativa fördelar på en växande världsmarknad. Denna potential riskerar att effektivt stoppas om utredningens förslag blir verklighet.

Privat välfärdssektor kan bidra till framtida investeringsbehov

Sverige står inför stora demografiska och ekonomiska utmaningar. Kraven på välfärdstjänster av hög kvalitet och med hög tillgänglighet kommer att öka.

Denna utveckling accentueras av ökande medellivslängd och därtill stigande kostnader för till exempel vård och omsorg samt Sveriges generellt höga skattetryck, vilket skapar höga förväntningar på välfärdstjänsternas kvalitet hos medborgarna.

Dessa trender medför att välfärdssektorn i Sverige är i behov av stora investeringar de närmsta decennierna. Som ett exempel kan nämnas att de svenska kommunernas investeringar i äldreboenden beräknas till mellan 75 och 100 miljarder kronor fram till år 2030. Ett annat exempel är att Stockholms stad år 2014 räknade med att behöva bygga 47 nya skolor för 14 miljarder kronor fram till år 2040. Dessa investeringar behöver antingen komma från företag eller från skattebetalarna om kvaliteten ska bibehållas. Att i det läget avhända sig investerings- och innovationskraften bland företag aktiva inom välfärdsområdet kommer att försvåra och fördyra förnyelsen av svensk välfärd.

Konsultföretaget PWC har i en rapport från år 2016 på uppdrag av Svenskt Näringsliv försökt att uppskatta nivån på investeringar gjorda av välfärdsföretag. Rapporten kommer fram till att välfärdsföretagens investeringar ligger något över motsvarande andra branscher.

Avslutande kommentarer

Utredningens förslag hotar viktiga principer om näringsfrihet, men vinstreglering är också ett kontraproduktivt sätt att öka kvaliteten och insynen i välfärdsföretag.

Förutom principerna om näringsfrihet finns också flera stora praktiska hinder för förslagen. Innovationskraften i välfärdssektorn riskerar att avstanna, exportintäkter och arbetstillfällen uteblir. Det ständiga effektivitetsarbete som vinstsyftande företag ägnar sig åt oavsett bransch försvinner för den vinstreglerade sektorn. Medborgarnas önskan att välja utförare minskar kraftigt. Personalförsörjningen som i delar av välfärdssektorn redan i dag är ett stort problem kommer ytterligare att förvärras. Det är svårt att se att ett enda av de kvalitets- och tillgänglighetsproblem som den svenska välfärden i dag har skulle lösas med utredningens förslag.

FÖR STOCKHOLMS HANDELSKAMMARE

Maria Rankka
VD

Michael Wolf
Ordförande